

DE APEN

Hoewel hij oorspronkelijk best controversieel was, staat Jacques Brel niet als een protestzanger bekend. Maar chansons als *Les Bourgeois* werden in hun tijd wel als schokkend ervaren en kunnen dus zo toch misschien wel als protest gezien worden. In *Les Bourgeois*, dat ik in 1962 leerde kennen in de meesterlijke vertaling van Ernst van Altena (*Burgerij*), krijgt de scheldpartij op de hoge heren een prachtige draai als de opstandige jeugd uit de eerste coupletten in het laatste couplet inmiddels bourgeoisie is geworden en zich beklagt bij de politiecommissaris over het opstandige jonge tuig dat hen uitscheldt als ze langs het café lopen waar zij als jongens vroeger zelf voor de deur stonden om de bourgeois uit te jouwen. Ik vond het een geweldig lied en een goede waarschuwing om wantrouwend te zijn tegen al die jonge 'revolutionairen' uit nette milieus die in de jaren zestig overal verschenen. Maar ook een waarschuwing aan mezelf om nooit in die fout te vervallen.

En die waarschuwing moet diep in mijn systeem zijn gaan zitten, want zonder aan Brel te denken draaide ik het in 1993 om in een van mijn eigen teksten. Naar aanleiding van de klachten over de op straat hangende Turkse en Marokkaanse jongens in Amsterdam Oud West, schreef ik mijn tekst *Oud West*, die eindigde met:

Die jongens op de hoek die buurman pesten
die staan precies waar ik ook heb gestaan.
Het oosten brengt nieuw leven naar Oud West en
voor geen geld ging ik hier nu vandaan.

Wat die jongens betreft klopte het, ik hing als veertien- en vijftienjarige inderdaad met mijn vriendjes op straat met hun brommers op de stoep, bij Snackbar Marja in de Jan Evertsenstraat of op de hoek van het Mercatorplein en nette mensen weken uit naar de overkant als ze ons daar zagen staan.

Verder bedonderde ik de zaak een beetje, want toen ik die tekst over de Mercatorbuurt schreef waarin ik beweerde er nooit vandaan te gaan, was ik al verhuisd van Oud West naar de Indische Buurt. Waarvoor natuurlijk wel hetzelfde gold, want ook die was toen van vergrijsde, saaie, katholieke kantoorbediendenbuurt aan het veranderen door de komst van steeds meer migranten en het verschijnen van de eerste buitenlandse winkels in de Javastraat. Het was een proces dat eerst leidde tot een gezelliger buurt, vervolgens tot allerlei kleine, maar door sommigen graag opgeblazen, problemen en de laatste jaren tenslotte tot een renovatie die hopelijk een mooie gemengde leefbare buurt oplevert, maar waarvan ik vrees dat door de hoge huurprijzen er straks alleen nog maar rijke tweeverdieners zullen wonen.

Een dergelijke cyclus is intussen ook in de Mercatorbuurt gestart.

Terug naar Brel: mijn eerste Brelplaatje was niet de ep met *Burgerij* en drie andere Nederlandstalige nummers er op (*Rosa*, *Mijn Vlakke Land* en *De Nuttelozen van de Nacht*), maar een single: *Men Vergeet Niets/De Apen* (een vertaling door Eric Fransen van *Les Signes*).

En dat lied over de apen was toch echt een rechttoe rechtaan protestlied. Ik vermoed dat Brel het later niet zo heel vaak meer gezongen heeft en zeker nooit in het Nederlands. Zijn Vlaams is op de plaat belabberd, hij krijgt de woorden bijna niet uit zijn mond, wisselt in het refrein consequent de zin *En nu zijn zij geciviliseerd* om voor: *En nu zij zijn geciviliseerd* en in het tweede couplet is hij deels gewoon onverstaanbaar. De tekst van dat tweede couplet heb ik ook nergens kunnen vinden, hij ontbreekt in alle tekstversies. Ik heb hem geprobeerd te reconstrueren vanaf de plaat. Ook van de andere coupletten kloppen de gepubliceerde tekstversies niet met wat er op de single staat. Daarom, ter wille van de geschiedschrijving, hieronder de tekst zoals ik hem versta op de single,

inclusief het woordgrapje op het eind van het derde couplet dat in het Frans beter te horen is.

De Nederlandse versie van dit nummer is nooit heruitgebracht. Dat geldt trouwens zover ik weet ook voor de volledig Nederlandse versie van het prachtige *Marieke* (achterkant van *Laat Me Niet Alleen*, mijn tweede Brel-single). Van dat nummers duikt op Brel-albums steeds weer alleen de gemengd Nederlands-Franse versie op. Zonde. Wat *De Apen* betreft is het overkomelijk dat het niet meer verkrijgbaar is. Maar ondanks de krakkemikkige uitvoering en het enorme gekraak door het afspelen op heel slechte pick-ups, blijft het toch een van mijn dierbaarste singles. Gewoon vanwege de herinnering en omdat het mijn eerste kennismaking met Brel was en ook omdat het, toen het in 1961 verscheen, toch een gedurfde boodschap was die behoorlijk aansloot bij de maatschappelijke onvrede en bij wat ons in de volgende jaren bezieldde bij onze demonstraties tegen atoomwapens en dictatoriale regiem.

De Apen

Lang voor hen, lang voor die kale lui
Toen waren wij, en bloem en vogels, heerlijk vrij
Maar sinds zij kwamen zitten bloemen in een pot
De vogels is in een kooi, beslissen zij ons lot
Want zij, zij vonden uit, de boef en het gevang
De strafregisters, en het kleine sleutelgat
En heeft hun lange schaar de pers gecensureerd
En van toen af zijn zij geciviliseerd

De apen, de apen
De apen, hier uit de buurt
De apen, de apen
De apen, hier uit de buurt

Lang voor hen bestonden er geen problemen
Een ieder had genoeg, er was geen hongeroedeem
Maar sinds zij kwamen vol van onverdraagzaamheid
Nu jagen zelfs de apostels de onverdraagzaamheid
Want zij, ze vonden uit de albigenzenjacht
De jacht op ketters, en de grote jacht naar macht
De jacht op brave apen zij die zich (hebben?) geweerd
En van toen af zijn zij geciviliseerd

De apen, de apen....etc.

Lang voor hen, toen was de man een prins
De vrouw was een prinses, de liefde troetelkind
Maar sinds zij kwamen is de prins een bedelaar
Het rijk sterft uit en de prinses wordt handelswaar
Want zij, zij vonden uit de liefde die onteert
Die liefde die een zaak is, de slavinnenhandel
De gangsters met hun air van onbesproken wandel
En van toen af zijn zij gesyfiliseerd.

De apen, de apen....etc.

Lang voor hen was er nog vrede op aard'
De vrijheid van persoon die was nog heel veel waard
Maar sinds zij kwamen, zijn zij er toch in geslaagd
Dat de rede van staat de rede heeft verjaagd
Want zij, zij vonden uit die spitse bajonet
De napalm en atoombom, de geleide raket
De hersenspoeling hebben zij nu hooggeleerd
En van toen af zijn zij geciviliseerd

De apen, de apen. hier uit de buurt.

Single: Philips 372859 BF

Audio: <https://www.youtube.com/watch?v=Zqflp8o5QaA>

Audio Franse versie (met Engelse vertaling) : <https://vimeo.com/5721944>